

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:1

Undervisning, bibel och skola

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motionerna 2022:11 och 2022:21. Bakgrunden till de båda motionerna är ungas minskade kännedom om kristen tro och kyrka och en önskan om att på olika sätt rikta kommunikation till barn och unga. I motion 2022:11 föreslås utskick av pocketbiblar till varje årskull som fyller 18 år och i motion 2022:21 föreslås att kyrkostyrelsen får i uppdrag att initiera en återkommande informationskampanj på eller i nära anslutning till skolor.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att sprida evangelium och information om kyrkans verksamhet till barn och unga. Utskottets mening är emellertid att frågan om undervisning och att tillgängliggöra den verksamhet som Svenska kyrkan gör för barn och unga ligger inom ramen för den grundläggande uppgiften hos församlingarna. Det pågående arbetet inom programmet Lärande och undervisning, det digitala nationella stödet och det undervisningsmaterial som är framtaget i samverkan med Svenska bibelsällskapet svarar väl mot motionärernas syfte.

Utskottet föreslår att båda motionerna avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:11, punkt 1,
2. avslå motion 2022:11, punkt 2,
3. avslå motion 2022:21.

Motionernas förslag

Motion 2022:11 av Gary Aelius m.fl., Nya testamentet till 18-åringar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. starta ett samarbete med den kristna organisationen Goda nyheter om att skicka en pocketbibel med nya testamentet och psaltaren till varje årskull som fyller 18 år,
2. starta ett samarbete med den kristna organisationen Brevlådemissionen om att skicka pocketbibeln Boken om hopp NT till varje årskull som fyller 18 år.

Motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius, Information på skolor om konfirmation och tro

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera en återkommande informationskampanj på eller i nära anslutning till skolor om Svenska kyrkan, kristen tro, konfirmation och andra aktiviteter inom samfundet.

Bakgrund

Organisationen Goda nyheter, tidigare Gideoniterna, är en fristående ideell förening med uppgift att tillhandahålla biblar, och Brevlådemissionen är ett nätverk startat av Bible for the Nations. Det material som delas ut är Nya testamentet med titeln ”Hopp” som förutom Nya testamentet innehåller 60 vittnesbörd från olika människor. Exempel på församlingar som delar ut biblarna är Pingstkyrkan, Missionskyrkan och EFS-föreningar tillsammans med representanter från Brevlådemissionen.

Till församlingens grundläggande uppgift hör enligt kyrkoordningen att bedriva undervisning och mission. Detta är även reglerat i lagen om Svenska kyrkan (SFS 1998:1591). Det är därför upp till varje församling att besluta om hur uppgiften utförs och vilka resurser som är lämpliga att ta i anspråk. Stiften men den nationella nivån ska stödja stiftens arbete för utveckling av församlingslivet (se 10 kap. 3 § kyrkoordningen).

I dag sker i församlingarna ett arbete med utdelning av biblar i samband med församlingarnas arbete. Dels i samband med konfirmationsläsningen, dels genom att exempelvis Barnens bästa bibel framtagen av biskop Sören Dalevi erbjuds som klassuppsättning till skolor med årskurs två.

Tidigare satsningar

Över tid har det förts en diskussion om hur Svenska kyrkans undervisning med mission som dimension kan stärkas: i kyrkomötet, i biskopsmötet, i stiften och i kyrkostyrelsen. Kyrkomötet valde undervisning som tema för 2019 års kyrkomöte för att stärka engagemang ytterligare.

Tidigare konkreta uttryck för detta engagemang är programmet Barn och unga 0–18 år (2009–2012), satsningen Dela tro – dela liv (2013–2018), arbetet kring reformationsåret 2017, Krafttag konfirmation (2014–2017) och programmet Lärande och undervisning som initierades 2017 och som avslutas i år.

Programmet Barn och unga 0–18 år hade till uppgift att bidra till att barn och unga upplever Svenska kyrkan som en plats där de kan dela tro och livsfrågor på sina egna villkor och engagera sig utifrån sina egna förutsättningar. En gemensam strategi för kyrkans undervisning och mission för alla åldrar. Satsningen *Dela tro – dela liv* hade som syfte att stödja stiftens främjande av församlingarna i deras undervisningsuppdrag och möjliggöra för människor att ta emot evangelium.

Inom projektet *Krafttag konfirmation* uppmärksammades särskilt konfirmationens betydelse och vikten av att Svenska kyrkan har ett genomtänkt barn- och ungdomsarbete med konfirmationen som en integrerad del. Det har också gjorts digitala satsningar för att uppmärksamma människor på konfirmation. I år lanserades även Konfasök 2.0 som gör det enkelt att administrera anmälningar, aktiviteter och kontakter med konfirmanderna och konfirmationsalternativ mer synliga, så att fler upptäcker dem. Vidare antog kyrkostyrelsen 2020 en uppdaterad version av *Riktlinjer för konfirmandarbete i Svenska kyrkan*.

Programmet Lärande och undervisning

Programmet Lärande och undervisning har pågått sedan 2018 och engagerat hela kyrkan. Målet är att samla och utvecklar Svenska kyrkans arbete med lärande och undervisning med syftet är att öka och fördjupa kunskapen om kristen tro och tradition hos många människor. Arbetet är utformat efter tre linjer, som motsvarar de arenor där människor möter Svenska kyrkans undervisning. I församlingen, på digitala arenor och i det offentliga rummet.

Som stöd till församlingarna finns därför i dag en digital resursbank att använda i olika former av undervisning. Många församlingar har i dag också en omfattande verksamhet tillsammans med skolan för att bidra till elevernas kunskap och upplevelse av kyrkans berättelse och miljöer. Men arbetet ser olika ut i olika församlingar. Därför pågår ett arbete inom programmet med att ta fram ett material för att stödja de församlingar som vill utveckla sina kontakter med skolan, inom de ramar som lagstiftning och skolans önskemål sätter.

Skollagen och informationskampanj till barn och unga

Med 2010 års skollag kom en tyngdpunkt om att undervisning är de moment som handlar om inhämtade och bearbetning av kunskap och värden. Lagstiftarna ville i skollagen skärpa frågan om konfessionella inslag. I skola med offentlig huvudman skulle därmed varken utbildning eller undervisning innehålla konfessionella inslag (§ 6 och 7). Denna skärpning föranledde att skolavslutningar och besök av kyrkligt anställda ifrågasattes. Däremot fick skolor med konfessionell inriktning ha konfessionella inslag, dock frivilliga för eleven att delta i. Skolverket presenterade en juridisk vägledning angående hur en skolavslutning, som trots detta, hålls i en kyrkobyggnad bör gå till. Skolverket menade psalmer fick förekomma däremot var inte konfessionella inslag (bön, välsignelse och förkunnelse) tillåtna.

I dag handlar församlingarnas samverkan med skolan om att kyrkan i enlighet med skollagen erbjuder ett fördjupningsmoment i undervisningen. Det kan röra sig om välplanerade påsk- julspele med hela arbetslag involverade till mindre visningar där någon berättar om något kyrkan. Ungefär 400 000 barn i förskolan och elever i skolan besöker varje år någon av Svenska kyrkans församlingar i just det syftet, som ett fördjupningsmoment i undervisningen där läraren tar hjälp av kyrkan.

När det gäller informationskampanj på eller i nära anslutning till skolor behöver varje församling beakta att det ställs särskilt höga krav på marknadsföring som riktar sig till eller berör barn. Principen om att barn anses vara en särskilt skyddsvärd grupp vid marknadsföring framgår av bland annat förarbeten till marknadsföringslagen. På vilket sätt församlingen informerar om sin verksamhet bör därför övervägas lokalt.

Att tillgängliggöra bibeln

Att göra bibeln känd för barn och unga eller påminna om Nya testamentets existens för unga som fyllt 18 år är också en form av undervisning. Den nationella nivåns främjande inom detta område sker bland annat i samverkan med Svenska bibelsällskapet, där Svenska kyrkan är en av flera huvudmän. Bland annat har webbplatsen *bibelniskolan.se* lanserats 2022 med nedladdningsbara lektioner för att underlätta för lärare att på ett icke konfessionellt sätt undervisa om bibeln i enlighet med läroplanen. Sedan tidigare finns *bibeläventyret.se*, ett icke-konfessionellt läromedel som riktar sig till barn i mellanstadieåldern. Svenska kyrkan har också tagit fram appen *Kyrkan* som är ett spel för yngre barn som utgår från kyrkorummet och förmedlar Svenska kyrkans liv, lära och traditioner på ett lekfullt och pedagogiskt sätt. En nätbibelsatsning för unga som fick stort genomslag var Bibelsajten (1999–2011), där Svenska kyrkan fanns med både i styrgrupp och det redaktionella arbetet.

Som ett projekt i det så kallade KRUS (Kyrkostyrelsens riktade utvecklingsstöd 2009–2012) utvecklade Svenska kyrkan i Tidaholm i samarbete med Svenska bibelsällskapet spelet Testamentet som var ett slags actionspel i gammaltestamentliga miljöer. Spelet finns att ladda ned på Svenska bibelsällskapets hemsida. Under sommaren 2017 släppte Svenska bibelsällskapet en bibelapp där barn via sin smart-

phone kan få ta del av animerande bibelberättelser och spela enkla spel som memory. Appen är kostnadsfri.

Utskottets överväganden

Utskottet uttrycker i samma anda som De Ungas Kyrkomöte vikten av att barn och unga får stöd och möjlighet till andlig utveckling. Vidare understryker utskottet precis som De Ungas Kyrkomöte att undervisning är en del av församlingarnas grundläggande uppgift och att kontakten med skolan är en fråga mellan den enskilda skolan och församlingen och inte möjlig att reglera nationellt.

Motion 2022:11 Nya testamentet till 18-åringar

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:11.

Utskottet konstaterar att Svenska kyrkan som avsändare måste använda Bibelns texter på ett sätt som stämmer överens med Svenska kyrkans teologi, vilket pocketbibeln Boken om hopp inte gör. Församlingarna bör själva ansvara för att Bibeln delas ut i samband med barn och ungas kontakt med kyrkan. Samverkan med skolor ska ske utifrån skolans läroplan i överenskommelse med respektive skolläroplan. Vidare konstaterar utskottet att ett utskick är en kostsam insats och att det framgår av det arbete som redovisas i betänkandet att det i dag finns ett framarbetat stöd för bibelundervisning.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Motion 2022:21 Information på skolor om konfirmation och tro

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:21.

Utskottet konstaterar att samverkan och information om kyrkans verksamhet på skolor måste ske i samförstånd med den lokala skolan och i enlighet med skollagen. När det gäller konfirmation finns ett nationellt informationsstöd. Det är upp till varje församling att bygga förtroende med skolan och finna sina egna vägar i kontakten med barn och unga, inte minst digitalt.

Med hänvisning till detta föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Magdalena Widmark, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl och Christoffer Stavenow.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

SK 2022:1

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag på motion 2022:11 och motion 2022:21 till förmån för motionernas förslag.

Peter Laufer

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:2

Varumärke och kampanj

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motionerna 2022:20 och 2022:35. Bakgrunden till de båda motionerna är behovet av att öka informationen om Svenska kyrkans verksamhet och kännedom om kristen tro och liv.

I motion 2022:20 föreslår motionären att kyrkomötet ger kyrkostyrelsen i uppdrag att genomföra ett projekt som utvecklar Svenska kyrkans profil som familjekyrka. Utskottet delar motionärens uppfattning om vikten av att synliggöra församlingarnas verksamhet, men konstaterar att Svenska kyrkans profil i varumärket utformas lokalt genom arbetet med församlingsinstruktionerna.

Utskottet föreslår därför att motion 2022:20 avslås.

I motion 2022:35 föreslår motionärerna ett initiativ till nationella missionskampanjer om kristen tro inför storhelgerna. De ska visa vad kristen tro är och utgöra en inbjudan och kallelse till tro och bekännelse. Utgångspunkten är varför helgen firas utifrån vår kristna tradition. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att sprida evangelium och stärka det missionella förhållningssättet i Svenska kyrkan. Vidare lyfter utskottet betydelsen av att på ett hållbart sätt samordna de kommunikationsinsatser som är planerade samt att den nationella nivåns uppdrag är att komplettera det kommunikationsarbete som redan sker i församlingarna.

Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska bifalla motion 2022:35.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:20,
2. bifalla motion 2022:35.

Motionernas förslag

Motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius, Svenska kyrkans varumärke som familjekyrka

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra ett projekt som syftar till att utveckla Svenska kyrkans profil och varumärke som familjekyrka.

Motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl. Missionskampanjer inför storhelgerna

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till nationella missionskampanjer om kristen tro inför storhelgerna.

Bakgrund

Ett varumärke brukar sammanfattas i form av tre komponenter: identitet, profil och image. Identiteten handlar om vad organisationen är – där namn, logotyp och de grundläggande värderingarna är utmärkande. Profilen är det organisationen vill vara och uttrycker i sin praktik. Profilen präglar marknadsföring, bemötande och exempelvis hur lokaler ser ut. Image är hur organisationen uppfattas av de människor som möter den.

Svenska kyrkan framträder främst genom sina församlingar och det är i de lokala församlingsinstruktionernas vägval och mål som profilen utformas. Svenska kyrkans identitet som evangelisk-luthersk öppen folkkyrka finns uttryckt i kyrkoordningen och människors uppfattning om vad Svenska kyrkan gör finns väl dokumenterad i de medlemsstudier och attitydundersökningar som den nationella nivån kontinuerligt arbetar med. Samtidigt konstaterar kyrkostyrelsen i årets skrivelse om verksamhet och ekonomi (KsSkr 2022:1) att:

Det är angeläget att vårda relationen med Svenska kyrkans medlemmar. Parallellt behövs insatser för att nå nya medlemmar samt få personer som lämnat Svenska kyrkan att återinträda. Det är av stor vikt att väcka nyfikenhet, skapa förtroende och bygga kunskap om Svenska kyrkan och stödja församlingarnas kommunikation med en bredare allmänhet. Fler behöver exempelvis känna till Svenska kyrkans arbete vid sorg och kris och få kännedom om hur kyrkan kan bryta ensamhet.

Vidare konstaterar kyrkostyrelsen att församlingarna lider brist på resurser och förutsättningar för ett strategiskt kommunikationsarbete och att förtroendet med kristen tro, psalmer och tradition minskar i Sverige. Samtidigt önskar 80 procent av församlingarna ökat stöd för bred baskommunikation från den nationella nivån. Kyrkostyrelsen planerar därför att under mandatperioden, i samarbete med stiftet, genomföra en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser för att öka Svenska kyrkans synlighet. Genom att berätta om vad kyrkan är och gör och komplettera församlingarnas lokala kommunikationsarbete ökar församlingarnas möjlighet att bygga relation till fler människor genom hela livet. 2017 beslutade kyrkomötet om en medlemsutvecklingsstrategi (KmSkr 2017:2), ett arbete som efter beredning nu intensifieras i ett större projekt.

Den nationella kommunikationens roll är att vara komplementär och stödja församlingarnas egen kommunikation. Ett exempel är den planerade dopkampanjen med anledning av kyrkomötets beslut 2021 (KmSkr 2021:21). Den nationella kommunikationens roll är i kampanjen att synliggöra dopet för grupper med en svag relation till Svenska kyrkan som församlingarna har svårt att nå, medan församlingarnas roll är att berätta om dopets innebörd, ge praktisk information och visa på vilket sätt församlingen underlättar för dem som väljer dopet och välkomnar dem som söker döpa sig eller sitt barn.

Till grund för den nationella kommunikationen finns kommunikationsplattformen för Svenska kyrkan med kommunikationsvisionen ”En kyrka som människor har en positiv relation till och känner glädje över att tillhöra”. Visionen är en beskrivning av vad kommunikationen ska eftersträva att åstadkomma och omfattar människor genom hela livet med olika relation till Gud och till Svenska kyrkan – såväl icke medlemmar som medlemmar. För att kunna mäta effekten av de kommunikationsinsatser som görs har kyrkokansliet gjort en sambandsanalys som visar vad som driver visionen och dess målbilder, att kyrkan är relevant och bidrar med samhällsnytta.

Det som driver visionen är att människor upplever att kyrkan pratar om det som är viktigt för dem, finns där vid deras viktiga livshändelser, fyller en viktig funktion i samhället och hjälper människor att själva förändra sina liv. En lyckad kommunikationsinsats visar i uppföljningen att kännedomen och kunskapen om detta har ökat. Det ger en positiv bild av en kyrka som finns med genom hela livet och som är relevant och bidrar till samhällsnytta. (Widmark, Nyckeln till Svenska kyrkan 2020).

Utskottets överväganden

Utskottet lyfter vikten av att synliggöra kyrkan för människor med olika relation till Svenska kyrkan och kristen tro. Det berör såväl viljan att öka medlemstalen som missionsuppdraget – att människor ska komma till tro på Jesus Kristus.

Svenska kyrkans profil, dess praktik och hur man vill framstå och möta människor manifesteras i församlingsinstruktionerna. Samtidigt har församlingarna svårt att synas av egen kraft för stora grupper i Sverige, såväl för medlemmar som icke-medlemmar. Döpta och icke döpta. Kommunikationsverksamheten är i dag en komplex verksamhet där mixen av möten, kanaler, budskap och valet av vilka du aktivt söker kontakt med bildar den väv av intryck som utgör bilden av Svenska kyrkan. Beroende på vilken relation du har till kyrkan uppfattas kommunikationen på olika sätt, eller inte alls.

Motion 2022:20 Svenska kyrkans varumärke som familjekyrka

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:20.

Utskottet understryker vikten av att kommunicera den verksamhet som pågår i församlingarna och som levandegör kyrkan. Som folkkyrka omfamnar den emellertid alla grupper i samhället och församlingens centrala roll innebär att det inte är önskvärt att begränsa Svenska kyrkans varumärke.

Utskottet föreslår därför att motion 2022:20 avslås.

Motion 2022:35 Missionskampanjer inför storhelgerna

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2022:35.

Svenska kyrkan framträder genom sina församlingar. De enskilda församlingarnas förmåga att nå människor med sin kommunikation varierar dock och de investeringar som krävs för att synliggöra kyrkan, inte minst i breda digitala kanaler, kan inte bäras av en enskild församling. Svenska kyrkan har visat sin förmåga att åstadkomma synlighet och sprida kunskap i samband med kyrkovalet 2021. Årets skrivelse från kyrkostyrelsen om verksamhet och ekonomi (KsSkr 2022:1) lyfter också behovet av att öka Svenska kyrkans synlighet och att nationellt komplettera församlingarnas kommunikation.

Utskottets mening är att motionens ärende skulle ha kunnat vara en del av de satsningar som redan är planerade, men finner att motionen specifikt handlar om att öka kunskapen om kristen tro i samband med storhelgerna. Utskottet lyfter också att satsningar i enlighet med motionens förslag måste ligga i samklang med vad som händer just nu i samhället.

Utskottet pekar på att Svenska kyrkan befinner sig i en tid då den behöver tänka både relation och mission i högre grad än den gör nu.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att bifalla motionen.

Uppsala den 6 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Magdalena Widmark, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Olle Rydell, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Kerstin Eskhult, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl, Christoffer Stavenow och Marja Sandin-Wester.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot utskottets förslag till avslag till motion 2022:20.

Peter Laufer

Reservation 2

Vi reserverar oss mot utskottets förslag till bifall till motion 2022:35.

Anton Härder, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Olle Rydell och Britt Fält

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:3

Svenska kyrkans medlemstapp

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:57, Svenska kyrkans medlemstapp. Motionen föreslår att kyrkostyrelsen utser en kriskommitté med uppgiften att analysera orsakerna bakom minskande medlemstal och fallande dopfrekvens.

Utskottet delar motionärens uppfattning om vikten av att analysera människors relation till Svenska kyrkan och drivkrafter i medlemskapet. Utskottets mening är emellertid att det arbete som pågår är tillräckligt och att det åvilar församlingarna att, ur ett lokalt perspektiv och med stöd av det material som nationell nivå tar fram, söka kunskap om varför människor väljer att lämna Svenska kyrkan och avstå dop.

Utskottet föreslår därför att kyrkomötet ska avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:57, punkt 1,
2. avslå motion 2022:57, punkt 2,
3. avslå motion 2022:57, punkt 3,
4. avslå motion 2022:57, punkt 4.

Motionens förslag

Motion 2022:57 av Axel W Karlsson, Svenska kyrkans medlemstapp

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att utse en kriskommitté med uppgiften att analysera orsakerna till Svenska kyrkans snabbt minskande medlemstal och den fallande andelen döpta per årskull samt att föreslå åtgärder,
2. att minst en fjärdedel av utredarna är från andra länder än Sverige,
3. att minst en fjärdedel av de svenska utredarna tillhör andra samfund än Svenska kyrkan,
4. att kriskommittén presenterar förslag på hur den vikande medlemsutvecklingen kan vändas.

Bakgrund

Svenska kyrkans medlemsutveckling

Svenska kyrkan har drygt 5,6 miljoner medlemmar, vilket motsvarar 54 procent av landets befolkning. Antalet medlemmar har sedan 1996, då dopet blev medlemsgrundande, krympt med drygt två miljoner medlemmar. Det finns flera orsaker bakom detta. Dels den pågående generationsväxlingen där kyrkan begraver fler medlemmar

än som döps, dels aktiva utträden. Det vanligaste utträdesskälet enligt kyrkokansliets enkätundersökning Kyrkbussen 2021 är att man saknar tro, 30 procent, följt av att det anses för dyrt, 24 procent och att medlemskapet inte känns meningsfullt, 22 procent. 5 procent anger att de blivit arga på någon av kyrkans representanter. Från och med 2001 utträder många i samband med deklaration och skattebesked.

En viktig signal om hur Svenska kyrkans medlemstal kommer att utvecklas står att läsa i dopstatistiken. I och med att dopet är medlemsgrundande och antal barn som döps ständigt sjunker kommer denna faktor att långsiktigt styra hur Svenska kyrkans medlemstal utvecklas. 2006 döptes 65 procent av alla födda i Sverige, 2021 var det 35 procent. Tittar man på utvecklingen döpta där minst en förälder är medlem finns ett motsvarande tapp – från 83 procent 2006 till 56 procent 2021.

Studien *Dop i förändring, en studie om föräldrars aktiva val och församlingarnas strategiska doparbete* (Sandberg, Sjölin och Ganebo Skantz 2019) visar att den främsta orsaken till att föräldrar inte låter döpa sitt nyfödda barn är att barnet själv ska få välja senare i livet. Med anledning av denna utveckling fattade kyrkomötet 2021 beslut om att uppdra till kyrkostyrelsen att samordna en nationell dopkampanj (motion 2021:55, KmSkr 2021:21). Kyrkokansliet har en tillsatt projektgrupp som kommer att leverera en första kampanj i början av 2023. Huvudansvaret för dopkommunikationen ligger i församlingen och satsningen kommer därför att vara ett komplement till det lokala doparbetet.

Osynlighet, brist på tro och svag relevans orsaker till aktiva utträden

Kyrkokansliet har genom åren arbetat med att analysera orsaker bakom aktiva utträden, vad som driver bilden av att kyrkan är relevant och vad ett meningsfullt medlemskap innebär. Studierna har bland annat publicerats i *Medlemmar i rörelse, en studie av förändringar i Svenska kyrkans medlemskår*, (Bromander och Jonsson 2018), *Nyckeln till Svenska kyrkan* (Jonsson 2016 och 2017 samt Widmark 2020, 2021 och 2022), *Utträden bland unga flyttare* (Sandberg 2013) samt tidigare medlemsstudier: *Utträden som utmanar, analys av processer som leder till utträde ur Svenska kyrkan* (Bromander 2003), *Medlem i Svenska kyrkan, en studie kring samtid och framtid*, (Bromander 2005) samt *Svenska kyrkans medlemmar* (Bromander 2011). Studierna har genomförts av den nationella nivån genom åren med hjälp av Svenska kyrkans enkät till medlemmar och allmänheten, de externa kyrkbussarna.

Studierna visar också på att faktorer som utbildning, inkomst, kön och ålder påverkar sannolikheten för utträde. Kvinnor och äldre är mindre benägna att träda ut medan utträdesbenägenheten ökar med högre inkomst och utbildning, och varierar även beroende på bostadsort. Sannolikheten för att träda ut är särskilt hög bland unga, urbana män och särskilt om man bor i en Stockholmsförsamling. Det finns också tecken på att de med lägre inkomster som finns i en situation med arbetslöshet eller långa sjukskrivningar upplever sig tvingade att skära ned alla utgifter, inklusive kyrkoavgiften, trots att medlemskapet upplevs som viktigt för dem. (Babajan och Jonsson, *Nyckeln till Svenska kyrkan 2020*)

Den grupp som lämnar kyrkan och som inte har en tro har varit medlemmar i Svenska kyrkan för att man anser att kyrkan fyller en viktig roll i samhället. Synliggörs inte det arbetet, framför allt lokalt, faller bilden av kyrkan som relevant.

Den utträdesbenägna yngre gruppen under 35 år som har en tro, eller inte vet om de tror, lämnar kyrkan av ekonomiska skäl eller för att kyrkan inte uppfattas relevant. De saknar i hög grad kännedom och erfarenhet av sin lokala församling och har mycket låga kunskaper om vad kyrkan gör. En särskild studie på gruppen som

redovisas i *Nyckeln till Svenska kyrkan 2022*, visar att de som sannolikt går ur om ett år saknar kunskapen inom följande områden:

- ◆ Krisstöd vid lokala och nationella katastrofer
- ◆ Att kyrkan bryter människors ensamhet
- ◆ Biståndsarbete och socialt arbete i Sverige
- ◆ Stöd vid sorg

Studien visar att de medlemmar som sannolikt är kvar som medlemmar om ett år känner till dessa verksamheter mycket väl.

Kyrkostyrelsen satsar på ökad synlighet

Med anledning av de vikande medlemstalen fattade kyrkomötet 2017 beslut om att uppdra åt kyrkostyrelsen att ta fram en medlemsutvecklingsstrategi (motion 2017:117).

Uppdraget att kommunicera med människor i grunden ligger hos församlingarna. Kyrkostyrelsen lyfter emellertid under målbild ett i årets skrivelse om verksamhet och ekonomi att församlingarna i många fall saknar förutsättningar för ett strategiskt kommunikationsarbete och har behov av ett utvecklat stöd för att berätta vad kyrkan är och gör. Kyrkostyrelsen avsätter därför resurser 2023–2025 i ett medlemsprojekt med målet att:

- ◆ Öka den digitala tillgängligheten och underlätta människors kontakt med kyrkan
- ◆ Öka kyrkans synlighet, öka kunskap och relevans hos relationssvaga grupper
- ◆ Stift, församlingar och pastorat ska ha kunskap om projektet och möjlighet att bidra till utveckling och kvalitetssäkring
- ◆ Stift, församlingar och pastorat ska vara nöjda och kunna tillämpa strategi, förmågor, processer samt kommunikationsmaterial avseende medlemsutveckling och förstå vilken nytta de är tänkta att ge för att skapa en systematisk medlemskommunikation
- ◆ Via gemensamma digitala it-tjänster ge församlingar och pastorat ökad möjlighet till regelbunden kontakt med medlemmar.

Aktuell forskning och analys

Den nationella nivån bedriver ett kontinuerligt forsknings- och analysarbete, som ger underlag till Svenska kyrkans teologiska och strategiska reflektion över sin identitet och sin nationella och internationella omvärld. Analysarbetet handlar bland annat om att iaktta samhällsförändringar inom områden som medlemsutveckling, utträden, ekonomi, demografi och värderingar.

Kyrkokansliets forsknings- och analysenhet planerar nu ytterligare en fördjupad studie. Med start den 1 januari 2023 inleds ett treårigt forskningsprojekt vars syfte är att analysera hur kyrkans medlemskår förändras i relation till landets befolkning i sin helhet i fråga om demografisk, socioekonomisk och etnisk struktur samt geografisk variation. Som en fortsättning på detta arbete är syftet att tydliggöra på vilket sätt dessa förändringar kommer att påverka den kyrkliga sedens utveckling, vilken i hög grad antas hänga samman med medlemskårens sammansättning och på vilket sätt det svenska samhället i stort påverkas av att inte ha en religion som omfattas av hela befolkningen.

Behandling i tidigare kyrkomöten

Till 2017 års kyrkomöte inkom två motioner om att utarbeta en medlemsstrategi för Svenska kyrkan (2017:2 och 2017:117). Kyrkomötet biföll motion 2017:117 vilket innebar att kyrkostyrelsen fick i uppdrag att initiera ett brett arbete med att utveckla

en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer (KmSkr 2017:2). I KsSkr 2021:3 redogör kyrkostyrelsen för den förstudie som genomförts åren 2019–2020 med anledning av uppdraget. Medel är avsatta 2022–2024 för ett projekt kopplat till medlemsutvecklingsstrategi.

Av Färdplan för samverkan och digitalisering (KsSkr 2021:1, bilaga 3) framgår det att kyrkostyrelsen, bland annat på grund av den bifallna motionen, planerar att som en del av ett kyrkomötesuppdrag (KmSkr 2017:2), erbjuda ett digitaliserat verktyg för medlemskommunikation för de församlingar/pastorat som önskar detta stöd.

Till 2021 års kyrkomöte inkom motion 2021:7 Minskat antal medlemmar med förslag om att utreda varför Svenska kyrkan får färre medlemmar. Kyrkomötet beslutade mot bakgrund av det pågående arbetet att avslå motionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Utskottet beslutar att avslå motion 2022:57.

Utskottet konstaterar att detta är en viktig fråga och att bakgrundstexten i betänkandet väl beskriver de insikter och den forskning som finns i dag. Det arbete som pågår med forskning och praktik med bland annat dopkampanj och medlemsstrategiarbete svarar väl mot motionens önskan och därför ser utskottet inga skäl att göra ytterligare insatser i form av en kriskommitté på det sätt som motionären önskar.

Utskottet konstaterar vidare att frågan är ständigt aktuell och att kriget i Ukraina med de konsekvenser det får för människors ekonomi ytterligare kommer att påverka medlemstalen. Vidare menar utskottet att detta är en viktig angelägenhet i församlingarnas arbete, inte minst utifrån deras uppgift att tala tro och liv. Det finns även andra perspektiv kring medlemsfrågan där exempelvis studien Medlemmar i rörelse också lär oss något om aktiva återinträden.

Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Magdalena Widmark, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl och Christoffer Stavenow.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:4

Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:41, som föreslår att kyrkostyrelsen ska ta fram en kunskapsöversikt över arbetet med att motverka radikaliserings- och gängbildning samt utreda vilken roll Svenska kyrkan kan och bör ha i fråga om gäng och exitprocesser.

Utskottet anser att detta är ett lokalt ansvar som bygger på samverkan mellan församlingar, lokala myndigheter och civilsamhället. Metoder och fördjupad kunskap finns tillgängligt hos myndigheter och nätverk.

Därför föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:41, punkt 1,
2. avslå motion 2022:41, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl., Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. ta fram en kunskapsöversikt över arbetet med att motverka radikaliserings- och gängbildning,
2. utreda vilken roll Svenska kyrkan kan och bör ha i fråga om gäng och exitprocesser.

Bakgrund

Svenska kyrkan både driver aktiviteter och deltar i samarbeten för att på olika sätt minska socialt utanförskap. I motionen nämns flera exempel. Projekten har olika målgrupper och samlar därmed olika aktörer. I samarbetena är Svenska kyrkan representerad främst av församlingar och pastorat, men även i vissa fall av stift och nationell nivå. Sammantaget innehåller dessa satsningar interreligiös dialog, utbildning och påverkan av politiker och praktiskt arbete. Den kunskap som genereras inom de olika samarbetena och projekten görs tillgänglig på många av aktörernas webbplatser.

Fokus på diakonalt förebyggande arbete

Exitprocesser handlar om att stötta personer som vill lämna radikala eller kriminella grupper. Allt arbete med avradikalisering kräver spetskompetens. Svenska kyrkan på nationell nivå har inget arbete direkt kopplat till exitprocesser. Men genom olika verksamheter för barn och unga motverkar Svenska kyrkan i församlingar och pastorat och radikaliserings och extremism. Genom att skapa mötesplatser för inkludering, platser där unga kan få mötas och verksamheter med goda förebilder arbetar församlingarna förebyggande mot radikaliserings, även om detta inte är ett uttalat huvudsyfte.

Svenska kyrkans diakonala verksamhet är grunden för det förebyggande arbetet. Det handlar om verksamhet och aktiviteter för gemenskap, att stärka individens egenmakt och ge ökad värdighet.

En värld av grannar fortsätter

En värld av grannar är en verksamhet där Svenska kyrkan på alla nivåer genom interreligiös praktik samarbetar kring social sammanhållning, för fred och för att stärka tilliten i vårt demokratiska samhälle. Det är en del av Svenska kyrkans arbete för samhällets sammanhållning och för människor på flykt och i integration i Sverige och Europa.

Programmet startade 2018 på initiativ av ärkebiskop Antje Jackelén men är idag ett interreligiöst nätverk. Själva programmet avslutades med ett digitalt Ärkebiskopens möte i februari 2022. Under fyra digitala seminariedagar – en ”week of neighbours” – lyftes utmaningar och framgångar i religiösa och interreligiösa aktörers arbete för välkomnande och inkludering. I nätverket samlas praktiker som i Sverige och Europa arbetar för och med människor på flykt, i väntan och i start. Nätverket bidrar till metod- och erfarenhetsutbyten, forskning och möjligheter till samverkan. Praktikerna i nätverket arbetar i utsatta områden, i flyktingläger, i församlingar och organisationer, ofta i nära samverkan med kommuner, socialtjänst, skola och övriga civilsamhället.

Ett stiftsövergripande program

Det stiftsövergripande programmet Social hållbarhet – fokus tillit och demokrati pågår till och med 2023 och ska bidra till ett inkluderande och demokratiskt samhälle. Det är stiftet som initierat och driver arbetet i programmet. Kyrkostyrelsen finansierar programmets samordningsfunktion. Programmet samverkar med Forum för levande historia, stiftelsen Expo, nätföreningen #jagärhär, programmet IC Sverige samt Segerstedtinstitutet.

Det är ett långsiktigt initiativ för att på olika sätt arbeta för att värna demokratin, stärka den sociala hållbarheten och upprätthålla människovärdet. Programmet samverkar med andra aktörer och utvecklar metoder och förmedlar utbildning och kunskap till de som söker kunskap och arbetar med dessa frågor – både inom och utanför Svenska kyrkan.

I programmets rapport *Våldsbejakande extremism och församlingarnas arbete med tillit och demokratifrågor* beskrivs olika våldsbejakande strömningar. Rapporten visar bland annat att kyrkan kan ta en mer aktiv roll tillsammans med andra instanser i samhället när särskilda insatser behövs. Församlingarnas arbete kan vara såväl förebyggande som reaktivt när något har hänt. Rapporten innehåller både kartläggning och tips för detta arbete.

Mentormammor

Ytterligare exempel på tidigt förebyggande arbete är så kallade mentormammor. Arbetet är inspirerat av Philanimodellen från Sydafrika och pågår bland annat i Bergsjön i Göteborg och Rosengård i Malmö.

Mentormammorna är mammor som lyckats uppfostra barn under ofta svåra förhållanden. De utbildas för att kunna ge stöd till nyanlända och nyblivna mammor och följer familjerna under barnens fem första år. Syftet är att stärka barns hälsa och utveckling. Ett förväntat resultat är att familjerna och särskilt mammorna genom stödet litar på och känner sig inkluderade i samhället, något som påverkar deras barn positivt.

I Göteborg är projektet finansierat av Allmänna arvsfonden med Uppsala universitet och Svenska kyrkan som samarbetspartner. Föreningen Tidigt Föräldrastöd leder projektet.

I Malmö kallas mentormammorna Yalla lotsar och finansieras av Lunds Missions-sällskap, Rosengårds fastigheter och Förskoleförvaltningen i Malmö stad. Tidigare har även länsstyrelsen, Svenska kyrkan och Delegationen mot segregation bidragit ekonomiskt. Projektet leds av Yalla Trappan som är ett socialt företag och kvinnokooperativ som drivs av en ideell förening. Arbetet sker församlingsnära med konkreta insatser samt med stöd från stift och nationell nivå i styrning av projektet.

Center mot våldsbejakande extremism

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) arbetar med att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Verksamheten syftar ytterst till att förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE är placerat inom Brottsförebyggande rådet (Brå) och har funnits sedan 1 januari 2018.

CVE utvecklar arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå. Detta bland annat genom att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer, vara ett kunskapsnav och bidra till att skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna.

Tidigare kyrkomöten

Både 2019 och 2021 behandlade kyrkomötet en motion om undervisning i utsatta områden eller utanförskapsområden (Kl 2019:5 respektive SK 2021:5). Utskotten konstaterade då i båda fallen att missionen ingår som en central del i församlingens grundläggande uppgift och att församlingen har ansvaret för alla som vistas där. Kyrkomötet avslög i båda fall motionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:41.

Utskottet vill understryka att arbetet med att motverka radikaliserings och gängbildning är en viktig fråga som inte får nonchaleras. Inte minst är den viktig ur ett diakonalt perspektiv. Exempelen i betänkandet visar att mycket görs och att Svenska kyrkan finns med i flera samarbeten, med tonvikt på förebyggande insatser. Utskottet anser att frågan är ett lokalt ansvar som bygger på samverkan mellan församlingar, lokala myndigheter och civilsamhället.

Därför föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motionen.

Uppsala den 6 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Monika Johansson, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Sofia Rosenquist, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl, Christoffer Stavenow och Marja Sandin-Wester.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Till skillnad från utskottets majoritet anser jag inte att det presenterade bakgrundsmaterialet svarar upp till motionens två att-satser i den utsträckning att motionen kan avslås.

Att Svenska kyrkan redan idag har den kunskap på församlingsnivå som behövs för att fullt ut förstå orsakerna bakom radikaliserings och gängbildning låter osannolikt. Likaså förefaller det osannolikt att den samverkan och projekt som kyrkan är involverad i skulle vara tillräckliga åtgärder för att bidra till att minska desamma.

Kyrkan bör, i enlighet med sin omvärldsanalys, vara en aktiv part i de frågor som är brännande aktuella i samtiden. Kunskapsöversynen är en väsentlig del för att kunna arbeta på det sätt som utskottets beslut innebär.

Jag reserverar mig därför till beslutet att avslå motionen.

Britt Fält

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:5

Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:44 i vilken föreslås att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningar för att Vadstena pilgrimscentrum finansieras av nationell nivå. Utskottet delar motionärens bedömning att pilgrimsvandring ger många möjlighet att komma i kontakt med kristen tro. Utskottet anser att frågan om nationell finansiering måste ses i ett större sammanhang eftersom pilgrimsverksamhet pågår i hela landet.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:44.

Motionens förslag

Motion 2022:44 av Mona Olsson, Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningar för att Vadstena pilgrimscentrum finansieras av nationell nivå.

Bakgrund

Vadstena pilgrimscentrum drivs av Svenska kyrkan i Linköpings stift och är ett av flera pilgrimscentrum som drivs av Svenska kyrkans stift och församlingar. Andra finns bland annat i Sundsvall (Selånger), Stockholm (Tyresö), Göteborg och Lund.

Vadstena pilgrimscentrum har en omfattande och bred verksamhet med besökare från många länder. Det är också slutdestination för de som vandrar längs Saint Birgitta ways. De senaste årens pandemi har bidragit till en ökning av antalet vandrare och besökare, särskilt under juli och augusti.

Tidigare kyrkomöten

Både 2010 och 2011 avslag kyrkomötet motioner om att nationell nivå skulle stötta och i den senare bidra med en miljon kronor per år till pilgrimsverksamheten i Vadstena. (KI 2010:17 och KI 2011:15)

2018 avslag kyrkomötet en motion om att stötta Riksförbundet Pilgrim i Sverige med en miljon kronor för att bland annat göra pilgrimsleder och -centra digitalt sökbara. Motiveringen var att verksamheten är ett regionalt och lokalt ansvar. (SK 2018:13)

Vid kyrkomötet 2021 avslogs en motion om att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att hitta en ny huvudman för Sancta Birgitta klostermuseum. Kyrkomötet beslutade att med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av att museets verksamhet kan fortleva (KmSkr 2021:19)

Tillgängliga ekonomiska resurser

Kyrkostyrelsen konstaterar i sin skrivelse 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå att bara en mindre del av budgeten finns för särskilt prioriterade insatser. I övrigt innehåller budgeten åtaganden och verksamhetskostnader där antingen ansvaret är reglerat i kyrkoordningen eller så är arbetet på annat sätt av stor betydelse för Svenska kyrkan.

I betänkande SK 2018:13, Pilgrim i Sverige, refererade utskottet till en utredning 2008–2009 om behovet av nationellt stöd till pilgrimsrörelsen och kyrkostyrelsens tidigare bedömning av finansieringsmöjligheter. Bedömningen var att den nationella nivån inte kunde göra mer än vad som redan gjordes genom etablerade kanaler och arbetssätt för att stödja stiftens arbete, med anledning av begränsade ekonomiska resurser. Kyrkostyrelsen betonade också vikten av att stödja helheten och inte begränsa sina insatser till förmån för någon del av rörelsen.

Nationell nivåns bidrag

Vandring för klimatet

Den första vandringen med namnet Pilgrim's Walk for Future utgick i juli 2021 från Vadstena med klimatomötet i Glasgow som mål i november 2021. Pilgrim's Walk for Future är nu en rörelse med flera hundra vandringar registrerade runt om i Norden och Europa.

Svenska kyrkans nationella nivå finansierade projektet Pilgrim's Walk for Future med de pengar som kyrkomötet anslagit till arbetet med Svenska kyrkans färdplan för klimatet (2 488 000 kronor). Ytterligare 1,7 miljoner kronor beviljades innan sommaren 2022 för fortsättningen – Pilgrim's Walk for Future 2.0 under 2022–2023 – ett samarbete mellan flera stift, lett av Västerås stift. Det handlar om att vidare förankra pilgrimsverksamhet och klimat, snarare än en enskild vandring till ett särskilt event.

Beslut om projekten är fattade efter en beredning i samverkan mellan nationell nivå och stiftsrepresentanter.

Tillgänglig digital information

För att underlätta för den som vill veta mer om pilgrimsvandring finns uppdaterad information om pilgrimsvandring och Sveriges alla leder och platser på Svenska kyrkans webbplats svenskakyrkan.se. Där finns också länkar till fördjupad information hos stift och församlingar. Inför varje sommar lyfter webbplatsen informationen om pilgrimsvandring på en särskild sommarsida, tillsammans med annan aktuell information.

Appen Kyrkguiden ger dess användare möjlighet att hitta pilgrimskyrkor och få information om leder och platser längs leden. Inför sommaren 2021 fick appen ökad funktionalitet, bland annat med utökad möjlighet att informera om vandringar. Nationell nivå förvaltar och utvecklar appen medan stift och församlingar förser den med korrekt information.

Utskottets förslag: Utskottet beslutar att avslå motion 2022:44.

Utskottet ser pilgrimsvandring som en viktig verksamhet och dess betydelse har ökat under pandemin.

Vadstena pilgrimscentrum har som motionären beskriver en särskild betydelse och lockar besökare från hela Sverige och även från andra länder. Utskottet vill dock peka på att pilgrimsverksamheten inte är en isolerad företeelse i enskilda stift utan pågår över hela landet. Det finns också andra verksamheter av liknande karaktär med betydelse för hela Svenska kyrkan, som potentiellt skulle kunna behöva nationellt stöd. Därför menar utskottet att frågan behöver behandlas ur ett bredare perspektiv och att motionens syfte är för smalt.

Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Monika Johansson, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Sofia Rosenquist, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl och Christoffer Stavenow.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:6

Genomlysning av dödshjälpsfrågan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:69 som föreslår att kyrkostyrelsen snarast ska avsätta resurser för en grundlig teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp i Sverige.

Utskottet delar motionärens uppfattning om frågans allvar och konstaterar att det arbete som genomförts på kyrkokansliet och som pågår inom ramen för biskopsmötet väl svarar mot motionens intention.

Utskottet lyfter vikten av att kommunicera om arbetet med biskopsbrevet med stift och församlingar, men också dela biskopsbrevets insikter och reflektion med en bredare allmänhet.

Utskottet föreslår mot bakgrund av detta att motionen ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att motion 2022:69 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Motionens förslag

Motion 2022:69 av Elisabeth Sandlund m.fl., Genomlysning av dödshjälpsfrågan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att snarast avsätta resurser för en grundlig teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp i Sverige med utgångspunkt i det okränkbara människovärdet.

Bakgrund

Frågan om dödshjälp är komplex och har en lång historia. Över tid har sammanhang och perspektiv förändrats. Medicinsk utveckling och tillgång till palliativ vård har påverkat perspektiven. I delar av världen har olika former av dödshjälp legaliserats, dock inte i Sverige.

Vid behandling av frågan om dödshjälp behöver de termer som används vara väl definierade och rätt förstådda. Statens medicinsk-etiska råd (Smer) använder i sin rapport *Dödshjälp. En kunskapssammanställning*¹ (2017) följande definitioner.

- ♦ **Dödshjälp** – en insats som ges efter ett uttryckligt önskemål från patienten där avsikten är att insatsen ska orsaka patientens död.

¹ <https://smer.se/2017/11/20/dodshjalp-en-kunskapssammanstallning/>

Dödshjälp delas sedan upp i:

- Eutanasi – dödshjälp som sker genom att någon annan än patienten utför den avgörande handling som leder till patientens död.
- Assisterat döende – dödshjälp där patienten själv utför den avgörande handlingen.
- ♦ **Avbrytande av livsuppehållande behandling** – när livsuppehållande behandling avbryts avlider personen inte av själva behandlingen, utan av sin grundsjukdom. Det är alltså inte fråga om dödshjälp. Det kan till exempel vara att stänga av respirator eller avbryta näringstillförsel. Lämplig palliativ behandling ska alltid erbjudas då livsuppehållande behandling avbryts.

Avbrytande av livsuppehållande behandling är tillåtet i två situationer:

- Fortsatt behandling är inte i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet (gagnar inte patienten).
- En beslutskapabel och välinformerad patient begär själv att behandlingen ska avbrytas.

Medhjälp till självmord är inte brottsligt i Sverige i linje med att självmord inte är ett brott. Men de rättsfall som finns lyfter att det alltid krävs en aktiv handling av den som vill avsluta sitt liv. Om personer med vårdande yrken hjälper någon att ta sitt liv riskerar de att förlora sin legitimation.

Pågående arbete i Svenska kyrkan

Motionären efterfrågar en teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp. Biskopsmötet arbetar sedan 2020 med ett biskopsbrev om livets början och slut. Planerad utgivning är hösten 2023 där dödshjälpsfrågan kommer att vara en av de frågor som brevet behandlar.

Biskopsmötet och kyrkostyrelsen träffas varje år för en gemensam seminariedag med aktuellt tema. I maj 2018 ägnades dagen åt frågan om dödshjälp. Rapporten *Hur ser Svenska kyrkan på dödshjälp?*² från seminariet är ett steg mot djupare analys och reflektion. Här sammanfattas mycket kort innehållet i rapporten som är sammanställd av kyrkosekreterare Cristina Grenholm.

Frågan om dödshjälp är komplex och har en lång historia. Den är angelägen för kyrkan eftersom kristen tro handlar om synen på livet och därmed också synen på döden. Medicinsk utveckling och tillgång till palliativ vård är faktorer som påverkat och förändrat perspektiven. I delar av världen har olika former av dödshjälp legaliserats, dock inte i Sverige.

Debattörer i samhället lyfter principen om individers frihet å ena sidan och faran att människovärdet relativiseras å andra sidan. Bibeln och teologiska argument används av såväl motståndare som förespråkare. Frågan behöver därmed behandlas med respekt för olika ståndpunkter.

Rapporten konstaterar att det finns mycket fakta, kunskap och resultat från undersökningar om attityder. Utifrån detta har kyrkostyrelsen och biskopsmötet valt att beakta de olika perspektiven medicin, sociologi, etik, teologi och ekumenik.

I det teologiska avsnittet lyfts det centrala att människan ingår i ett större sammanhang – att livet är Guds gåva som inkluderar uppståndelsens och det eviga livets verklighet. Varje människas liv och död vilar i Guds händer.

Texten utvecklar och belyser begrepp som människovärde och mänsklig värdighet ur olika perspektiv, men tydliggör samtidigt att människovärdesprincipen gäller.

² <https://www.svenskakyrkan.se/filer/Dödshjälp.pdf>

Människovärdet påverkas varken av sjukdom, förlust av förmågor eller är beroende av situation eller självupplevt värde.

I avsnittet *Teologiska argument emot dödshjälp* gör kyrkostyrelsen och biskopsmötet inledningsvis tydligt att Svenska kyrkan avvisar legalisering av dödshjälp. Det officiella ställningstagandet är förankrat i kristen tro och övertygelse, men ska därmed inte hindra samtal om liv och död.

I en bilaga finns en ekumenisk översikt som kort beskriver hur några olika kyrkor argumenterar i och hanterar frågan om dödshjälp. Dessa är Romersk-katolska kyrkan, Engelska kyrkan, Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika, Anglikanska kyrkan i Kanada och Evangeliska kyrkan i Tyskland. Alla dessa har som utgångspunkt att dödshjälp bör avvisas, oavsett om det är juridiskt tillåtet eller inte.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet har behandlat frågan om dödshjälp vid ett flertal tillfällen. Senast var 2016, då kyrkolivsutskottet konstaterade dels att Svenska kyrkan i likhet med andra kyrkor har motsatt sig dödshjälp, dels att ämnet rymmer en hel rad teologiskt och etiskt viktiga frågor. Med hänvisning till tidigare behandling av frågan i kyrkomötet 2008 skrev utskottet att det krävs en aktualisering och fortsatt bearbetning av vad kyrkans bekännelse om livets okränkbarhet och värde betyder i olika existentiella, sociala och medicinska sammanhang (KI 2016:13).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att motion 2022:69 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet konstaterar att frågan om dödshjälp är komplex och på olika sätt alltid aktuell. Det finns en stor okunskap om nuvarande regelverk och om palliativ vård. Bland annat av den anledningen är det viktigt att Svenska kyrkan är en tydlig röst i det offentliga samtalet om dödshjälp.

Biskopsmötet arbetar sedan 2020 med ett biskopsbrev om livets början och slut med planerad utgivning 2023. Utskottet anser att det pågående arbetet möter det behov av utredning som motionen lyfter. Att starta en utredning riskerar att försena arbetet med biskopsbrevet. När frågan om dödshjälp väcks i riksdagen behöver Svenska kyrkan kunna vara en proaktiv och viktig röst och tillföra etiska och teologiskt viktiga aspekter.

Utskottet noterar även betydelsen av rapporten *Hur ser Svenska kyrkan på dödshjälp?* som vägledande dokument i samtalet om dödshjälp. Biskoparnas arbete visar att frågan är angelägen inom Svenska kyrkan.

Utskottet vill lyfta vikten av att kommunicera om det pågående arbetet med biskopsbrevet med stift och församlingar, men också dela biskopsbrevets insikter och reflektion med en bredare allmänhet. Frågor om liv och död berör varje människa.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att anse motionen besvarad med vad utskottet anfört.

Uppsala den 6 oktober 2022

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Monika Johansson, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Sofia Rosenquist, Lina Dahm, Roger Sjöberg, Katarina Hofling, Boel Johansson, Lena Arman, Stig Axelsson, Birgit Kullingsjö, Kerstin Eskhult, Anna-Karin Westerlund, Peter Laufer, Britt Fält, Tomas Rosenlundh och Elisabeth Sandlund.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Olle Rydell, Mattias Benke, Anette Pettersson, Fredrik Schandorff, Barbro Wiskari, Joakim Persson, Rodney Engström, Inger Hagelin, Gary Aelius, Margareta Carlsson, Lina Ahl, Christoffer Stavenow och Marja Sandin-Wester.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.